

Archeologisch onderzoek Kerk-Avezaath, Lutterveld II (gemeente Buren)

Een nader inventariserend veldonderzoek

Concept

Opdrachtgever:
gemeente Buren

Grontmij Advies & Techniek bv
Vestiging Utrecht
Houten, 3 maart 2004

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek
Kerk-Avezaath, Lutternveld II
(gemeente Buren)

Projectnummer : 161665

Documentnummer : 99045794

Revisie : C1

Datum : 3 maart 2004

Auteur(s) : drs. J. van der Roest

e-mail adres : juan.vanderroest@grontmij.nl

Gecontroleerd : drs. J.L. van Beek

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd : ir. P.B.J.M. Oude Boerrigter

Paraaf goedgekeurd :

Administratieve gegevens

Datum opdracht : 5 december 2003

Datum concept : 3 maart 2004

Opdrachtgever : Gemeente Buren

Uitvoerder : Grontmij Advies & Techniek bv
drs. J. van der Roest

Bevoegd gezag : Provincie Gelderland
mevr. drs. F. de Roode
provinciaal-archeoloog

Locatie : gemeente : Buren
plaats : Kerk-Avezaath
toponiem : Lutternveld II
RD-coördinaten : X 154.305 / Y 434.577
centrumcoördinaat akker
(boring 6)
AMK-terrein : 39D-A25 (gedeeltelijk)
Monumentnr : 12124
kaartblad : 39D Tiel

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Algemeen	5
1.2	Aanleiding en doelstelling.....	5
2	Veldonderzoek	6
2.1	Inleiding en opzet.....	6
2.2	Booronderzoek.....	6
2.3	Oppervlaktekartering.....	7
2.4	Resultaten	7
2.5	Conclusie veldonderzoek	9
3	Evaluatie.....	10
3.1	Conclusies	10
3.2	Aanbevelingen	10

Bijlage 1

Ligging plangebied op topografische ondergrond 1 : 25.000

Bijlage 2

Plangebied in combinatie met AMK, ArchIS en IKAW schaal 1 : 5.000

Bijlage 3

Locatie boringen en vakken oppervlaktekartering schaal 1 : 2.000

Bijlage 4

Boorstaten

Bijlage 5

Vondsten oppervlaktekartering

Bijlage 6

Literatuur en bronnen

1 Inleiding

1.1 Algemeen

De gemeente Buren heeft aan Grontmij Advies & Techniek bv opdracht gegeven voor een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) in het plangebied Lutterveld II te Kerk-Avezaath. Dit onderzoek is een aanvulling op het onderzoek dat door Vestigia in 2001/ 2002 is uitgevoerd. Omdat er een uitbreiding van het plangebied heeft plaatsgevonden, werd aanvullend onderzoek noodzakelijk geacht. Voor de achtergronden wordt verwezen naar het rapport 'Quick-scan archeologie; Lutterveld II, Kerk-Avezaath, gemeente Buren' van Vestigia uit 2002. Omdat het in principe om een gecombineerd archeologisch en milieutechnisch onderzoek gaat, zijn er in het onderzoeksgebied meer dan de beschreven en in dit rapport behandelde boringen uitgevoerd. Relevante milieutechnische boringen worden in het onderzoek eveneens betrokken.

Het plangebied ligt aan de noordkant van Kerk-Avezaath; het huidige onderzoek heeft plaatsgevonden op een akker ten noorden van het reeds door Vestigia onderzochte deel. Voor het hele plangebied geldt een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische waarden. De akker maakt deel uit van een AMK-terrein van zeer hoge archeologische waarde¹.

Het onderhavige IVO bestaat uit een karterend booronderzoek en een oppervlaktekartering. Behalve op de akker zijn er ook aanvullende boringen verricht in de zone van de reeds gerealiseerde nieuwbouw die de verbinding met het nieuwe te ontwikkelen deel zal gaan vormen. De oppervlakte van het onderzochte akkerareaal bedraagt 0,93 hectare. De onderzoekslocatie wordt weergegeven in bijlage 1 en verder in detail in de bijlagen 2 en 3.

1.2 Aanleiding en doelstelling

Aanleiding voor het onderzoek zijn plannen voor de ontwikkeling van woningbouw op de locatie van het plangebied. De bouw van woningen en aanleg van infrastructuur kunnen eventueel aanwezige archeologische resten verstoren. Het door Vestigia uitgevoerde booronderzoek (zie boorpunten V1-V8, bijlage 3) op het terrein gedeeltelijk direct ten zuiden van het nieuwe onderzoeksgebied, had geen indicaties opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische resten en waarden op dat terrein. De bovengrond in dat deel van de uitbreidingslocatie was tot ruim 1,0 m -mv geroerd.

Doel van dit IVO is het controleren van de verwachtingen van de archeologische waardekaarten en daarbij het opsporen en het bepalen van de diepteligging van archeologisch interessante lagen, alsmede het in kaart brengen van archeologische vindplaatsen. Op basis van de resultaten van het onderzoek kan, in overleg met het bevoegd gezag, de provinciaal-archeoloog van Gelderland, worden bepaald of vindplaatsen in aanmerking komen voor een vervolgonderzoek.

¹Waardering door de provincie Gelderland geeft het terrein een hoge status, voordien was er sprake van een nog niet gewaardeerd terrein van archeologische betekenis.

2 Veldonderzoek

2.1 Inleiding en opzet

Zoals in hoofdstuk 1 reeds vermeld is, gaat het in principe om een gecombineerd archeologisch en milieutechnisch onderzoek, waarbij er in het onderzoeksgebied meer dan de beschreven en in dit rapport behandelde boringen uitgevoerd zijn. Omdat alleen zeven boringen in aanwezigheid van een archeoloog zijn verricht en de opgeboorde grond door hem op archeologische indicatoren zijn gecontroleerd, worden deze in het rapport besproken.

Drie van deze boringen zijn in het aangrenzende deel van de bestaande woonwijk uitgevoerd, mede om een vergelijking te kunnen maken met de boringen uit het onderzoek van Vestigia en om de mate van verstoring in dit deel van het plangebied te bekijken.

De bodemopbouw is conform NEN 5104 beschreven. De vrijgekomen grond uit de boringen is geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren, zoals fragmenten bewerkt vuursteen, aardewerk, houtskool et cetera. Verder is gekeken naar het voorkomen van cultuurlagen die zichtbaar zijn als bodemverkleuringen en eventuele bodemverstoringen.

De RD-coördinaten van de boringen zijn met behulp van dGPS ingemeten. De hoogte van het maaiveld ten opzichte van NAP bij de boorpunten is met behulp van optische middelen (waterpasinstrument) bepaald.

2.2 Veldwerk

Het veldwerk bestaat uit een karterend booronderzoek en een oppervlaktekartering. De boorploeg bestond uit een archeoloog en een veldbodemkundige. Het veldwerk heeft plaatsgevonden op 19 december 2003.

2.2.1 Booronderzoek

Er is geboord op een braakliggende maïsakker, en in een smalle strook in het aangrenzende deel van het reeds gerealiseerde deel van de woonwijk Lutterveld. De diepte van de boringen is minimaal 2,0 m. Van de boringen die op de akker zijn verricht, zijn vier boringen geselecteerd voor het archeologisch onderzoek. Het gaat hierbij om de boringen 2, 6, 11, 14. De overige archeologische boringen 15, 18 en 20 zijn in de smalle strook in het aangrenzende gebied verricht. Het maaiveld van deze drie boringen ligt op een gemiddelde hoogte van 4,54 m +NAP. Het maaiveld ligt hier duidelijk hoger dan bij de boringen op de akker. In de westelijke helft ligt dit gemiddeld op 4,13 m +NAP en in de oostelijke helft gemiddeld op 4,30 m +NAP. Dit heeft hoogst waarschijnlijk te maken met een ophoging die heeft plaatsgevonden in het reeds gerealiseerde deel van de woonwijk Lutterveld.

Omdat de milieutechnische boringen voor het grootste gedeelte slechts tot 0,50 m -mv werden uitgevoerd, waren deze niet of minder geschikt voor het doen van archeologische waarnemingen.

De archeologische boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 10 cm, aangevuld met een Van-der-Horst-boor met een diameter van 10 cm.

2.2.2 Oppervlaktekartering

Er heeft direct aansluitend op de boorwerkzaamheden een archeologische oppervlaktekartering plaats gevonden. Het betreft een opvallend lange, maar smalle akker, die ook al op XIXe eeuwse kaarten in deze vorm voorkomt. Op deze akker werden van oost naar west acht vakken uitgezet van circa 30 bij 30 m. Vanwege de vorm van het terrein met verhouding van 1 op 8 (breedte ten opzichte van lengte) werd voor deze grootte van vakken gekozen. Deze vakken werden uitgepast en op de hoeken tijdelijk met piketjes gemarkeerd. In rustig tempo werd de akker belopen en per vak werden de vondsten verzameld. Bij het lopen viel het op dat er in de grond vele gaten zaten die waarschijnlijk afkomstig waren van het zoeken met de metaaldetector, deze gaten waren van recente datum. Vaak lagen de niet-meegenomen (waardeloze) metalen voorwerpen op of direct in de buurt van de hoopjes uitgegraven grond. Het vermoeden bestaat dat deze archeologisch gezien interessante akker mede bekend is bij de metaaldetectorzoekers en door hun regelmatig bezocht wordt.

2.3 Resultaten

2.3.1 Booronderzoek

In bijlage 4 zijn de zeven archeologische boringen gegroepeerd in twee raaien. Raai 1 omvat de boringen 2, 6, 11 en 14; waarvan 6 en 11 tot 2,0 m -mv en 2 en 14 tot 3,0 m -mv.

Raai 2 omvat de boringen 15, 18 en 20; alle drie tot 2,0 m -mv.

Verder zijn in bijlage 4 de diepere boringen 28, 29, 31, 32 en 33, die voor het milieutechnisch onderzoek zijn uitgevoerd, opgenomen. Deze vijf boringen zijn niet onder archeologisch toezicht uitgevoerd en zijn ook niet ten opzichte van NAP ingemeten. De boorstaten zijn echter wel bekeken ter vergelijking met de boringen uit het onderzoek van Vestigia. Omdat ze dieper gaan dan de standaard boringen van 2,0 m geven ze ook aanvullende informatie om tot beter inzicht te komen van de ruimere omgeving van het onderzochte gebied.

De boringen op de akker tonen een opbouw van elkaar afwisselende lagen van zware zavel en lichte klei. In geen van de boringen op de akker is zand aangetroffen, ook niet in de boringen tot 3,0 m -mv. In het profiel van de boringen in het gebied ten zuiden van de akker werd wel zand aangetroffen. In deze strook heeft ophoging plaatsgevonden en is de bodem plaatselijk tot 1,0 m -mv verstoord. Boring 20 bevatte matig-grof zand (M300) vanaf 1,60 m -mv. Ook de boringen 29 en 31 hadden onderin dikke pakketten zand. In het profiel van de boringen van Vestigia komt in V4 en V6, V7 en V8 vanaf circa 1,5 m -mv matig-grof zand voor. Er kan dus een nieuwe raai worden gevormd uit de boringen 15, 18, 20(V6), V7 en V8 (zie bijlage 3). Binnen deze raai is het verloop van het zand in de ondergrond van west naar oost over een lengte van circa 250 m goed te volgen. De losse boring 29 vertoont overeenkomsten met boring 20, ook hier komt vanaf 1,60 m -mv matig-grof zand voor.

Boring 31 (tot 3,0 m -mv) toont aan dat matig-grof zand ook in dit deel van het terrein aanwezig is, maar dat het net buiten het bereik lag van de 2,0 m boringen van Vestigia, vergelijk met boring V2.

De eveneens losse boringen 32 en 33 vertonen grote overeenkomst met boring V5.

Cultuurlagen zijn in geen van de zeven boringen aangetroffen. Alleen in boring 2, de meest westelijke van de vier boringen op de akker, zijn archeologische indicatoren aangetroffen. Het gaat hierbij om fijne resten verbrand bot, mogelijk een crematie, in combinatie met enig houtskool en een kalkje of tufsteentje (totaal verkruid). Deze indicatoren werden aangetroffen in een laag die zich op circa 1,05 - 1,10 m -mv bevindt. Deze laag vormt een sublaag - er is geen sprake van een duidelijke cultuurlaag - binnen een pakket matig zware klei, dat loopt van 1,00 tot 1,50 m -mv.

In de drie boringen van raai 2 (15, 18 en 20) zijn in de diepere lagen geen archeologische indicatoren aangetroffen. In de bouwvoor en de verrommelde bovengrond was wel sprake van enig (sub-)recent puin en XIXe-XXe eeuwse aardewerk.

2.3.2 Oppervlaktekartering

De vondstzichtbaarheid op de braakliggende akker was goed, de bovenlaag was alleen soms plaatselijk enigszins verslept. Verdeeld over de acht vakken is meer dan 4,6 kg materiaal verzameld. Het overgrote gedeelte van het verzamelde materiaal was niet van al te grote ouderdom en is uit de periode van de XVIIIe-XXe eeuw afkomstig. Zestien scherven, net iets meer dan 200 g aardewerk, kunnen als Romeins gedetermineerd worden zijn. Dit materiaal werd uitsluitend in de vier westelijke vakken aangetroffen. Onder dit Romeinse materiaal zijn opvallend: een wandscherf van een hoge *Terra Sigillata* kom van type Dragendorff 37, een randfragment van hoge kookpot met dekselgeul van type Niederbieber 89 en een randfragment van een bord met dekselgeul, mogelijk type Stuart 217.

Hoewel het om klein hoeveelheden aardewerk gaat, is toch geprobeerd in onderstaande tabel de verhouding weer te geven van de hoeveelheid Romeins materiaal ten opzichte van het latere materiaal. Er is hierbij alleen gekeken naar het aardewerk; de overige materiaalgroepen zijn hierbij buiten beschouwing gelaten; in bijlage 5 wordt de volledige opsomming gegeven van het bij de oppervlaktekartering aangetroffen materiaal.

Tabel 2.1 Verdeling scherven aardewerk Romeins over de akker

vak	VIII	VII	VI	V	IV	III	II	I
aantal scherven Rom. op totale aantal scherven	4/11	5/21	5/18	2/22	0/18	0/21	0/10	0/9
% Rom. op aantal	26,7	23,8	27,8	9,1	---	---	---	---
% Rom. op gewicht	15	24,5	17,6	4,7	---	---	---	---

Het is opvallend te noemen dat er alleen in de vier westelijke vakken, V tot en met VIII, Romeins materiaal is aangetroffen en dat dit voorkomen een gesloten eenheid vormt. De begrenzing van het voorkomen van oppervlaktevondsten, tussen de vakken IV en V volgt hierbij exact de grens van het archeologisch monument (39D-A25).

Op de akker direct ten westen van de gekarteerde akker is in ArchIS een vondstmelding opgenomen onder waarnemingsnummer 17897 (zie bijlage 3).

Het betreft 30 fragmenten Import-Romeins aardewerk, 1 fragment Inheems-Romeins aardewerk en een fragment van een Romeinse dakpan².

2.4 Conclusie veldonderzoek

De verspreiding op de akker van het vondstmateriaal uit de Romeinse tijd komt overeen met de begrenzing van het monumententerrein. Deze vondsten zijn aangetroffen in de westelijke helft van het lange akkerperceel.

In de meest westelijke boring op de akker, zijn in het opgeboorde materiaal mogelijk crematieresten en houtskool aangetroffen.

Het voorkomen aan de oppervlakte van vondsten uit de Romeinse tijd op het deel van de akker dat onderdeel vormt van het monument van zeer hoge archeologische waarde en de aanwezigheid van archeologische indicatoren in een boring in dit deel van de akker, leiden tot de verwachting dat er in dit deel van de akker mogelijk nog andere sporen en vondsten uit de Romeinse periode zullen voorkomen. Het is daarom raadzaam verder vervolgonderzoek ter plaatse uit te voeren.

Geadviseerd wordt tot het trekken van een proefsleuf met een lengte van 150 m. Over de diepte van deze sleuf is op grond van deze ene boring op voorhand nog weinig te zeggen. De archeologische indicatoren zaten in een laag die in één boring voorkwam tussen 1,0 en 1,5 m -mv. Dit laagpakket zal dus zeker onderzocht moeten worden. Mogelijk zouden er ook nog eerst aanvullende boringen kunnen plaatsvinden om hier meer inzicht in te verkrijgen, maar gezien het voorkomen van de oppervlaktevondsten is het waarschijnlijk het effectiefst om direct tot de aanleg van een proefsleuf over te gaan.

² In het rapport van Vestigia is er sprake van 32 scherven (inheems) Romeins aardewerk; ervan uitgaande dat het hier dezelfde waarneming betreft, is dat minder correct.

3 Evaluatie

3.1 Conclusies

De gemeente Buren heeft aan Grontmij Advies & Techniek bv opdracht gegeven voor een archeologisch veldonderzoek in het plangebied Lutterveld II te Kerk-Avezaath.

Het verrichte archeologisch veldonderzoek is een aanvulling op een vergelijkbaar onderzoek uit 2001/2002. Omdat er een uitbreiding van het plangebied heeft plaatsgevonden, werd aanvullend onderzoek noodzakelijk geacht. Bij het archeologisch onderzoek op een akker die onderdeel uitmaakt van een terrein van zeer hoge archeologische waarde, zijn boringen verricht en heeft een oppervlaktekartering plaatsgevonden. Hierbij zijn in één boring archeologische indicatoren aangetroffen en bij de oppervlaktekartering is een duidelijke concentratie Romeins aardewerk in de westelijke helft van het terrein aangetroffen. Vervolgonderzoek lijkt hier noodzakelijk.

3.2 Aanbevelingen

Op grond van het voorkomen van voornoemde archeologische waarden wordt geadviseerd om op de akker een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren. Dit zou kunnen gebeuren door het trekken van een proefsleuf van circa 150 m. Voor dit onderzoek dient een programma van eisen (PvE) te worden opgesteld. Het onderzoek mag, conform het huidige interim-beleid voor de archeologische monumentenzorg, alleen worden uitgevoerd door een daarvoor bevoegd bureau.

Met betrekking tot de resultaten van dit onderzoek en deze aanbeveling dient contact opgenomen te worden met de provinciaal-archeoloog van Gelderland.

Bijlage 1

Ligging plangebied op topografische ondergrond 1 : 25.000

Bijlage 2

Plangebied in combinatie met AMK, ArchIS en IKAW schaal 1
: 5.000

Bijlage 2

Plangebied in combinatie met AMK, ArchIS en IKAW schaal 1 : 5.000

Bijlage 3

Locatie boringen en vakken oppervlaktekartering schaal 1 : 2.000

Bijlage 3

Locatie boringen en vakken oppervlaktekartering schaal 1 :
2.000

Bijlage 3

Locatie boringen en vakken oppervlaktekartering schaal 1 : 2.000 Bijlage 3

Locatie boringen en vakken oppervlaktekartering schaal 1 : 2.000

Bijlage 4

Boorstaten Bijlage 4

Boorstaten

Bijlage 4

Boorstaten

Bijlage 4

Boorstaten Bijlage 4

Boorstaten Bijlage 4

Boorstaten

Bijlage 5

Vondsten oppervlaktekartering Bijlage 5

Vondsten oppervlaktekartering Bijlage 5

Vondsten oppervlaktekartering

Bijlage 5

Vondsten oppervlaktekartering

Bijlage 5 Vondsten oppervlaktekartering

Bijlage 6

Literatuur en bronnen Bijlage 6

Literatuur en bronnen Bijlage 6

Literatuur en bronnen Bijlage 6

Literatuur en bronnen

Bijlage 6

Literatuur en bronnen

Bijlage 6

Literatuur en bronnen Bijlage 6

Literatuur en bronnen Bijlage 6

Literatuur en bronnen Bijlage 6

Literatuur en bronnen Bijlage 6

Literatuur en bronnen Bijlage 6

Literatuur en bronnen

ArchIS Archeologisch Informatiesysteem

AMK Archeologische Monumentenkaart (versie ROB en internetversie voor Gelderland)

IKAW Indicatieve Kaart van Archeologisch Waarden, 2^e generatie

Grote Historische Atlas van Nederland - 1 : 50.000. 3. Oost-Nederland 1830-1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties. Groningen 1990.

Rapport Quick-scan archeologie; Lutternveld II, Kerk-Avezaath, gemeente Buren. Vestigia, Bunschoten, 2002.

Topografische kaart van Nederland - schaal 1 : 25.000, blad 39 D Tiel, versie 2000. TDN/TDK, Emmen.